

Шагака Олександра Володимирівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри цивільного права

ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ У СФЕРІ ІТ-ВІДНОСИН

Стрімкий розвиток інформаційних технологій не тільки дозволяє розширювати комунікаційні можливості, але й містить в собі нові загрози. Так, захист авторських прав, використання неліцензованого програмного забезпечення та нелегальної аудіо- та відеопродукції, яка розміщена в мережі Інтернет, стає все важче контролювати. Однак, вже існує ефективний механізм захисту порушених прав у сфері ІТ-відносин – це ініціювання судового розгляду та можливість відшкодування шкоди за збитків, завданих порушенням прав в ІТ сфері.

Як зазначає І. Забара, залежність сучасної людини від суспільства, в якому вона живе, і держави є досить високою і, як наслідок, значною є ймовірність заподіяння їй різної за видом і проявом шкоди. Однією з таких форм шкоди є моральна шкода. Можливість її відшкодування є одним із показників певного рівня захисту прав і свобод людини в демократичному суспільстві та правовій державі, важливим завданням якої є забезпечення справедливого, швидкого і ефективного відновлення порушеного права і адекватного, еквівалентного відшкодування заподіяної шкоди [1].

Право на відшкодування моральної шкоди виникає внаслідок завдання шкоди (майнової, немайнової), незалежно від наявності спеціальних норм цивільного законодавства та не містить ніякого майнового елементу, не має економічного змісту [2, с. 15; 3, с. 62].

Відповідно до ст. 16 Цивільного кодексу України [4] (далі – ЦК України), кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу, а одним із способів захисту цивільних прав та інтересів є відшкодування моральної шкоди.

У постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди» [5], вказано наступне: моральну шкоду як втрату немайнового характеру внаслідок моральних чи фізичних страждань або інших негативних явищ, заподіяних незаконними діями чи бездіяльністю можуть зазнавати як фізичні так і юридичні особи; немайнову шкоду як втрату немайнового характеру, що настала у зв'язку з приниженням ділової репутації, посяганням на фірмове найменування, товарний знак, виробничу

марку, розголошенню комерційної таємниці, а також вчиненням дій на зниження престижу чи підризу довіри до діяльності потерпілого можуть зазнавати лише юридичні особи [6, с. 39].

Слід зазначити, що станом на сьогоднішній день в Україні активно розвивається ІТ-бізнес, з кожним днем зростає кількість користувачів глобальної мережні Інтернет, тим самим збільшуючи простір для ведення бізнесу, продажів будь-яких товарів, розповсюдження інформації.

Україна швидкими темпами створює і удосконалює чинне законодавство про інтелектуальну власність, виходячи при цьому із того, що інтелектуальна діяльність та інтелектуальна власність усе більше набувають пріоритетного значення в соціально-економічному розвитку суспільства, активно досліджуються питання захисту майнових та немайнових прав у сфері інформаційних технологій [7].

Як зазначає О.І. Харитонова, виходячи із загального розуміння ІТ-права як сукупності норм і правил, що опосередковують діяльність по забезпеченню безпеки інформаційних технологій та інформаційної активності в Інтернеті, варто встановити структуру останнього. Зараз до сфери його правового регулювання відносять широке коло відносин. А особливо багато різноманітних ІТ-відносин виникає у сфері цивільно-правового регулювання: ІТ-договори надання послуг програмного забезпечення або його розробки; ІТ-договори роботи із ФОП або підприємствами; юридичний супровід фрі-лансерів; юридичний аудит ІТ-компаній; правовий захист web-сторінок і контенту; оформлення та захист авторських прав і торгової марки в мережі Інтернет; оформлення договору купівлі-продажу сайту, домену, бренду тощо; правове забезпечення діяльності інтернет-магазинів; створення і реєстрація юридичних осіб у цій галузі; ліцензійні угоди; захист прав інтелектуальної власності; захист інформації тощо [8, с. 280-281].

Характеризуючи коло ІТ-відносин, з яких виникають зобов'язання з відшкодування шкоди, то є необхідність зазначити деякі з них, а саме: відшкодування шкоди за порушення авторських прав в мережі Інтернет; відшкодування шкоди пов'язаної з неправомірним використанням товарних знаків та доменних імен; відшкодування шкоди за розміщення недостовірної інформації на сайті (захист ділової репутації), звинуваченням в «спам», звинуваченням в порушеннях чинного законодавства про зв'язки; відшкодування шкоди завдану покупцям інтернет-магазинів; відшкодування шкоди у зобов'язаннях, що виникають з порушення договорів [9, с. 241-242].

Найбільша проблема в питанні захисту виняткових прав в мережі Інтернет – визначення порушника прав інтелектуальної власності, яким найчастіше є фізична особа. У власників виняткових прав, інтереси і права яких порушуються в мережі, є

можливість звернутися до суду з позовом про відшкодування шкоди, завданої в результаті порушення прав в ІТ-сфері. Крім порушень авторського права, актуальним для мережі Інтернет є порушення інтелектуальних прав на товарні знаки (торгові марки) для товарів і послуг.

У спеціальному законодавстві України в сфері інтелектуальної власності згадується чимало способів цивільно-правового захисту авторського права. До таких способів, зокрема, можна віднести: вимогу визнання та поновлення своїх прав, у тому числі заборона дії, що порушує авторське право чи створює загрозу його порушення; звернення до суду з позовом про поновлення порушених прав та (або) припинення дії, що порушують авторське право чи створюють загрозу його порушення; подання позову про відшкодування моральної (немайнової) шкоди; подання позову про відшкодування збитків (матеріальної шкоди), включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права, або виплату компенсацій. За захистом авторського права можна звернутись як до порушника з претензією, так і відразу подати позов до суду щодо відшкодування моральної (немайнової) шкоди, завданої порушенням авторського права, з визначенням розміру відшкодування.

Наразі велика можливість порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності виникає завдяки стрімким темпам розвитку і розповсюдження цифрової інформації за допомогою мережі Інтернет, а також швидкому і легкому доступу до її джерел. Розміщені в Інтернеті твори переважно належать до творів літератури, науки, тощо і в багатьох випадках є об'єктами, які охороняються авторським правом. Одним з ефективних інструментів захисту порушених прав у мережі Інтернет є звернення до суду з позовом про відшкодування моральної шкоди.

Слід зазначити, що судова практика розгляду справ щодо відшкодування немайнової шкоди, завданої в результаті порушення прав в сфері ІТ, є неоднозначною. Стрімкий розвиток інформаційних технологій в Україні потребує вдосконалення дієвих способів їх впровадження, діяльності та захисту, оскільки доступність інформації в мережі Інтернет, кількість користувачів, створюють високий ризик порушення майнових та немайнових прав як фізичних так і юридичних осіб.

Підсумовуючи викладене вище, слід зазначити, що визначення специфіки умови відшкодування моральної шкоди як способу захисту прав у сфері ІТ-відносин, наразі є актуальним питанням, що потребує подальших досліджень, які, безумовно, сприятимуть підвищенню ефективності захисту прав в ІТ-сфері.

Список використаної літератури:

1. Забара І.М. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди в міжнародному приватному праві 2002 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://studrada.com.ua/content/забара-ім-відшкодування-моральної-немайнової-шкоди-в-міжнародному-приватному-праві-2002р>.
2. Беляцкин С.А. Возмещение морального (неимущественного) вреда / С.А. Беляцкин. — М. : Городец, 2005. — 64 с.
3. Пешкова О.А. Компенсация морального вреда: Защита и ответственность при причинении вреда нематериальным благам и неимущественным правам / О.А. Пешкова. — М. : Ось-89, 2006. — 240 с.
4. Цивільний кодекс України : закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
5. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України № 4 від 31.03.1995 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>.
6. Тихомиров О.О. Цивільно-правова відповідальність за інформаційні правопорушення: загальнотеоретичні аспекти / О.О. Тихомиров // Порівняльно-аналітичне право. — № 1. — 2015. — С. 37-40.
7. Мороз Н.С. Сутність інформації в контексті загальних принципів інформаційної безпеки/ Мороз Н.С. // збірник матеріалів науково-практичної конференції. — Л. : НУ «Львівська політехніка», 2016. — С. 137-142.
8. Харитонova О.І. Проблемні питання визначення системи (структури) ІТ-права / О.І. Харитонova // ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції. — Л. : НУ «Львівська політехніка», 2016. — С. 280-285.
9. Спасова К.І. Відшкодування шкоди, завданої цивільними правопорушеннями у сфері ІТ-відносин / К.І. Спасова // ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції. — Л. : НУ «Львівська політехніка», 2016. — С. 240-244.

Анатійчук Вікторія Василівна

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
НН Юридичний інститут,
аспірант кафедри цивільного права

ФОРМА ДОГОВОРУ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ МАЙНОВИХ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ БУДІВНИЦТВА

Укладення договору купівлі-продажу майнових прав є досить типовим на ринку житлового та нежитлового будівництва. Як правило, дані договори укладаються в письмовій формі. Хоча